

Teplá Praha

Průvodce po
queer historii
hlavního města

1380—2000

Teplé Staré Město Teplý Josefov

1	Korso urningů.....	6
2	Kafírna U Českého pána.....	8
3	Demonstrace Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů	9
4	Noční kavárna U Lusků	10
5	WC U Rotta.....	11
6	Akce Slečna!	12
7	Bar U Staré paní.....	12
8	Bezpečnostní oddělení Policejního ředitelství.....	14
9	Kancelář Vědecko-humanní společnosti.....	15
10	Redakce Moderní revue.....	17
11	Karlovy lázně.....	19
12	Byt Eduarda Cupáka	21
13	Klementinum	22
14	Sochy mouřenínů	23
15	Sodomita Mařík.....	25
16	Reliéf na Nové radnici.....	25
17	Místo studií Ladislava Vlodka	27
18	Působíště Jiřího Mordechaje Zeeva Langerá.....	29
19	Noční kavárna U Lojzíčka.....	30
20	Sauna Chaos.....	31
21	Žena v mužských šatech	33
22	Schůzky L-klubu Lambda.....	35
23	Batex.....	36

Toto je ukázka z knihy Teplá Praha, vydané v roce 2014 nakladatelstvím
Černé Pole. Celou knihu zakoupíte na www.teplapraha.cz

Josefov

Staré Město

Vltava
Mánesův most
Rudolfinum
Starý židovský hřbitov

Soukenická
Truhlářská
OD Palladium
náměstí Republiky

KOSÁRKOVO NÁBŘEŽÍ
 DVOŘÁKOVY NÁBŘEŽÍ
 BŘEHOVA
 PÁŘEŽSKÁ
 BÍLKOVA
 ELIŠKY KRÁSNODŮRSKÉ
 VĚZEŇSKÁ
 BÍLKOVA
 DUSŇI
 BIŁKOVA
 U OBCIŇI HO DVOŘA
 HASTALSKÁ
 RYBNÁ
 DLOUHÁ
 SOUKENICKÁ
 NA REJDIŠTI
 F.J.FIČVUT
 Stará židovská škola
 MAISELOVA
 PÁŘEŽSKÁ
 ŠIROKÁ
 V KOLKOVNĚ
 KOSTEČNÁ
 DUSŇI
 MASNÁ
 BENEĐIKTSKÁ
 REVOLUČNÍ
 TRUHLÁŘSKÁ
 Rudolfinum
 náměstí Jana Palacha
 ŠIROKÁ
 ŠIROKÁ
 KAPROVA
 MAISELOVA
 JÁCHIMOVA
 PÁŘEŽSKÁ
 TÝŇSKÁ ULIČKA
 TÝŇSKÁ
 MASNÁ
 BENEĐIKTSKÁ
 OD KOTVA
 náměstí Republiky
 OD KOTVA
 KRALOVŇORSKÁ
 ALŠOVO NÁBŘEŽÍ
 KRIZOVŇICKÁ
 VELESΛVINOVA
 ŠATECKÁ
 KAPROVA
 KAPROVA
 KALODVOŘSKÁ
 náměstí Franzě Kafky
 TÝŇSKÁ
 JAKUBSKÁ
 MALÁ ŠTUPARTSKÁ
 RYBNÁ
 U PRASćI BRANY
 KRALOVŇORSKÁ
 náměstí Republiky
 V CELNICI
 VELESΛVINOVA
 ÚSTŘEDNÍ KNIHOVŇA
 STAROMĚŠTSKÉ NÁMĚSTÍ
 ŠTUPARTSKÁ
 CELETŇNÁ
 U PRASćI BRANY
 HYBERŇSKÁ
 náměstí Republiky
 OBCIŇI DŇM
 náměstí Republiky
 PLATŇEŘSKÁ
 KLÁŠTER KRIZOVŇIKŇŮ
 S ČERVENOU HVEZDOU
 KLEMMENTINUM
 KARLOVA
 HUSOVA
 KOŽŇNÁ
 KAMZIKOVA
 Na Příkopě
 Na Příkopě
 SENOVÁŽŇNÁ
 SΛOVANSKÝ DŇM
 SPŠST PANSKÁ
 NEKÁZANKA
 SENOVÁŽŇNÉ NÁMĚSTÍ
 ANENSKÁ
 LILIOVA
 ŘETĚŽOVA
 JILSKÁ
 MICHALSKÁ
 KOŽŇNÁ
 Na Příkopě
 SPŠST PANSKÁ
 NEKÁZANKA
 SENOVÁŽŇNÉ NÁMĚSTÍ
 JERUZALĚMSKÁ
 JINDŘIŠSKÁ
 JERUZALĚMSKÁ
 NÁPRSTKOVA
 BORŠOV
 BETLĚMSKÁ
 KONVIKTSKÁ
 NA PERSŇYNĚ
 MARTINSKÁ
 RYTIŘSKÁ
 UHELNÝ TRH
 Na Příkopě
 PANSKÁ
 V CIČPŇ
 JINDŘIŠSKÁ
 RŮŽOVÁ
 U PŮČIOVŇY
 SMETANOVY NÁBŘEŽÍ
 KARELIVŇY SEŠTEK
 METANOVY NÁBŘEŽÍ
 DIVADELNÍ
 BARTOLOMĚJSKÁ
 NA PERSŇYNĚ
 MARTINSKÁ
 PERLOVÁ
 NÁRODNÍ
 KĚLMĚŇSKÁ
 ZAHRAĐA
 Tesco
 Magistrát Hlavního města Prahy
 FrantiškáŇská zahrada
 OPLETALOVŇA

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23

Korso urningů

1 náměstí Republiky JS

Náměstí, které se za Rakouska jmenovalo Josefské, je jednou z lokalit ve veřejném prostoru Prahy, o nichž pocházejí nejstarší zprávy, že fungovaly jako nepsané centrum navazování homosexuálních kontaktů. Na světlo širšího světa se tato informace dostala v roce 1902, kdy mimo jiné policejní komisař Protivenský řekl tisku, že „pražští urningové mají své korso na Josefském náměstí“, a noviny informovaly, že poblíže zdejšího pisoáru „bývá shromaždiště různých mravně zchátralých osob, které se oddávají za mrzký peníz vášním perversním“. *Uring* bylo jedno z dobových označení pro homosexuála, pocházející z němčiny.

Charakter náměstí byl v této době zcela jiný než dnes. Jednak zde byla výrazná přítomnost vojenského živlu (kasárna Jiřího z Poděbrad, dnešní obchodní centrum Palladium, na jedné straně náměstí a na druhé straně náměstí c. a k. kadetní škola, jejíž budova byla v letech 1902–1903 zbořena, aby uvolnila místo stavbě Obecního domu), jednak bylo náměstí vyhledávaným působištěm různých cirkusů a jiných zábavních atrakcí.

Za tohoto stavu věci patrně nebylo nijak neobvyklým setkání, které popsal pěšák Kodýdek od pěšího pluku č. 11. Jak uvedly *Národní listy*, „při výslechu u vojenského úřadu udal, že několikrát setkal se s Gustavem Wolfem. (...) Nedaleko Prašné brány zastavil pěšáka elegantně oděný pán, který mu nabídl lístek do cirkvu. Pěšák použil této pozornosti neznámého a šel s elegantem do cirkvu, kde opětně pěšák pozoroval, že neznámý prokazuje mu zvláštní přízeň. Další podrobnosti vymykají se sdělení. Pěšák Kodýdek se vši rozhodností prohlásil, že v neděli onoho elegána neviděl a také není mu známo, kdo se v jeho společnosti nalézal“.

Policie, která se snažila rekonstruovat pohyb Gustava Wolfa v neděli 20. dubna 1902, zjistila, že „milerád vyhledával společnost pěšáků a že zejména pak stýkal se s nimi v okolí cirkvu na Josefském náměstí a Na Příkopě“. Konkrétně pak, pokud jde o osudnou neděli, vyšlo najevo, že po 19. hodině Wolfa „jakýsi nadporučík provázel (...) až do Královodvorské ulice. Tam se Wolf s nadporučíkem rozloučil a sdělil mu, že jde do cirkvu, a nebude-li se tam dobře bavit, že půjde do koncertu na Žofín. Zda Wolf skutečně do cirkvu šel, nadporučík, který se potom vzdálil, nemohl sdělit. Od tohoto okamžiku veškerá určitá stopa o Wolfovi úplně zmizela“.

Gustav Wolf byl v pondělí 21. dubna nalezen zavražděn na Hradčanech, přičemž z průvodních okolností bylo jasné, že jde o homosexuálního muže.

Praha zažila několikadenní rozsáhlé pátrání po vrazích a informace o vyšetřování, včetně různých detailů z života pražské teplé subkultury, plnily poslední dubnový týden v roce 1902 první stránky novin. Homosexualita tak vstoupila v patách této nešťastné oběti do 20. století jako jedno z lákavých mediálních témat. Ještě ve 20. letech byl Wolfův případ v pražském homosexuálním prostředí v živé paměti a byl připomínán jako ilustrace toho, k jakým důsledkům vede stav, kdy jsou homosexuálové kvůli ilegálnosti svých vztahů vydáni na pospas anonymnímu sexu a zločincům. My si Wolfův příběh blíže připomeneme na s. 56 a 227.

Josefské náměstí kolem roku 1905 s pisoárem u tramvajové zastávky před kostelem sv. Josefa • AHMP

Kafírna U Českého pána

2 Týnská 627/7 JS

Ve sklepení historického domu, který v době stavovského povstání v 17. století patřil paní Anně, manželce předního účastníka povstání Václava Budovce z Budova, byla v roce 1995 otevřena gay kavárna („kafírna“) U Českého pána.

Jak uvádí pamětní deska na domě, Budovec byl druhý ze sedmadvaceti českých pánů, kteří „krváceli na popravišti dne 21. 6. 1621 za svobodu své víry a za práva zemská“, a kafírna jej pojala jako svou erbovní figuru – jednak si ho v podstatě dala do názvu a jednak nechala Budovcovu sochu (Antonín Bílek), která zdobí průčelí domu, překreslit na zeď v kavárenské místnosti.

Kafírna byla malá, pojala 22 sedících hostů. V náhodném hodnocení návštěvníků, které publikovala *Soho revue* na konci roku 1996, jeden respondent uvádí, že to je „konečně jeden klidný a příjemný podnik na pokec, kde vás nikdo neokukuje jako čerstvou krkovičku“, jiný kafírnu také považoval za příjemný podnik, ale vadila mu „občasná převaha heterosexuálních nechápavců“.

Zhruba v této době však byla kafírna z tohoto působiště vystrnaděna a následně se rozdělila do dvou nových působišť, kde si zachovala původní název, odlišený pořadovou číslicí: kafírna U Českého pána I byla otevřena dne 21. února 1997 v Kozí 858/13 na Starém Městě. Kafírna U Českého pána II (která se prezentovala také pod názvem „bar W“) pak byla otevřena v Červené uličce naproti vchodu do Staronové synagogy a měla kapacitu o jednoho sedícího hosta menší než původní podnik.

Stejně jako původní podnik, i nová kafírna naproti synagoze upozorňovala, že má nízké ceny, a v *Soho revue* vyzývala k návštěvě dříve, „než na tu láci přijdou heteráci“. Vydržela však pouze do léta 1997. Kafírna v Kozí ulici (již bez pořadové číslice) pak úspěšně funguje dodnes.

Demonstrace Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů

Staroměstské náměstí JS 3

Na Staroměstském náměstí se krátce po sametové revoluci, konkrétně 25. února 1990, uskutečnila první a na dlouho poslední demonstrace požadavků homosexuální emancipace ve veřejném prostoru Prahy. Akci podniklo Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů, jedna z několika gay organizací, které brzy po revoluci vznikly (s. 194).

Oproti ostatním sdružením bylo HRHO dost radikální, v čemž se inspirovalo u francouzského hnutí FHAR (Homosexuální fronta pro revoluční akci), aktivního na přelomu 60. a 70. let. Ideový vůdce HRHO Šimon Formánek označoval své pojetí homosexuální identity jako „gay anarchii“ a odmítal lékařský patronát nad homosexuálním hnutím:

Oficiální sexuologové tady prohlašují, že homosexualita je jakási sexuální porucha a že jsme takoví chudáčkové a že lidi na nás teda maj bejt jako hodný. Na to se jim ale vyseru. (...) Hlavní je vzít osud do svých rukou. Žádná skupina nemůže existovat a mít respekt, když je prostě sem a tam postrkují nějaký sexuologové.

Pokud jde o demonstraci HRHO, proběhla zhruba takto: na Staroměstském náměstí se po skončení manifestace k výročí únorového převratu z roku

1948, na které promluvil prezident Václav Havel, nacházelo velké množství lidí, mezi nimiž zástupci HRHO rozvinuli transparenty a diskutovali s nimi. Zajímavé svědectví o této diskusi podává spisovatel Václav Jamek. Podle jeho textu z roku 1990 si účastníci demonstrace HRHO „vysloužili výzvy ke kastraci, a to od občanů, kteří čtvrt hodiny předtím křičeli extází, když poslouchali odvážný, moudrý a humánní projev naší posvátné modly, prezidenta Havla“.

Noční kavárna U Lusků

4 Mikulášská 19/2 JS

Tuto noční kavárnu naproti „ruskému kostelu“, tj. chrámu sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, navštívil kolem jedné hodiny v noci z 20. na 21. dubna 1902, tedy pár hodin před svou tragickou smrtí, hoteliér Gustav Wolf z Františkových Lázní. Pražskému policejnímu ředitelství, které pátralo po Wolfovu vrahovi, se 24. dubna přihlásil číšník Srb z této kavárny, který

učinil oznámení o Wolfově návštěvě osudného večera, kdy jej doprovázel jistý pěšák. Srb také prohlásil, že „Wolf byl v této kavárně častějším hostem a že z pravidla nosíval ošumělejší oděv, poněvadž se stýkal s nejnižším druhem společnosti, kavárnu ‚U Lusků‘ navštěvující“.

Jak vyplývá ze všech dobových novinových zpráv o Wolfově vraždě, byla jediným důvodem, proč často navštěvoval Prahu, snadná možnost navazování erotických kontaktů s muži. Byl-li pak častým hostem U Lusků, dá se z toho dovodit, že zde bylo možno muže ochotné k takovým kontaktům nalézt, a je možné, že se jedná o onu noční kavárnu, o níž *Lidové noviny*, aniž by ji jmenovaly, uvedly, že „jest zajímavá“, že se v ní scházela „individua“, která se s Wolfem znala a dávala si s ním dostaveníčka u nového židovského hřbitova ve Strašnicích či v dnešní Keplerově ulici. Mohlo by se tak jednat o nejstarší doložený pohostinský podnik v Praze, který plnil, byť jistě bezděčně, roli buzince.

WC U Rotta

Malé náměstí 4/10 JS 5

Z podloubí na Malém náměstí se scházelo do veřejných záchodků umístěných v románském sklepení. Protože se vchod nacházel naproti bývalému železářství U Rotta, dostaly v argotu homosexuální subkultury stejný název i záchodky, které tvořily součást tzv. Malého okruhu.

K záchodkům U Rotta se váže několik vzpomínek. Franz Schindler zaznamenal vyprávění pamětníka, který se zde seznámil s německým turistou, s nímž pak několik let udržoval vztah, který vedl k rozvodu Němcova manželství. Jiný pamětník, který Rotta za účelem seznamování navštěvoval často v době svých vysokoškolských studií, uvádí, že se zde zastavil cestou z promoce v Karolinu a z vděku za příjemné chvíle, které díky docházce k Rottovi prožil, položil do pisoáru jednu z kytic, které k promoci dostal.

Konečně třetí pamětník uvádí, že seznámila-li se nějaká dvojice u Rotta a toužila-li po intimnějším pokračování kontaktu, nezůstávala na místě: „Tam se neodehrávalo nic, protože tam to bylo dost rušný. Ale vždycky hlavou kývli jako: Pojď ven, někam půjdem. Tak vím, že jsem byl několikrát na záchodě na magistrátě (v budově na křižovatce ulic Platněřské a Kaprovy). Tam byl páternoster, jezdilo se do druhého patra na pánské záchodky, no a tam jsme se zamkli a tam se to odbylo.“

Akce Slečna!

6 *Jilská 452/22* RJW

Alternativní klub Jilská byl otevřen 15. října 1994, podle vzpomínky Pavla Zajíčka ze skupiny Dg 307 „byl otevřen tři dny v týdnu, vstup na zvonek z ulice, jméno, heslo. V klubu se odehrávala různá čtení, koncerty, přednášky, nahodilá setkání přátel, schůzky, kouření zakázaných látek, pití piva... v tom úžasném zakouřeném podzemí románských sklepení!“

V roce 1995 se zde konala akce SLEČNA! – jedna z prvních pražských diskoték pro lesby. Když se za ní organizátorky v časopise *Promluv* ohlížely, konstatovaly, že „zájem o tento typ akce byl“, neboť se zúčastnilo 62 žen a dívek, ale část z nich zase brzy odešla. Některým vadila obsluha (podle některých proto, že byla pánská, podle jiných byla „prostě špatná“), jiným hudba (nevíme, o jakou šlo). Nelíbily se ani sklepní prostory.

Zdá se, že většina žen, které měly tehdy zájem o lesbické taneční večery, chtěly spíše nealternativní, nicméně uzavřené prostředí, spíše s dámskou obsluhou, některé si dokonce přály, aby byl podnik pro takovou akci mužům zcela uzavřen. Takové zájmy vedly o několik let později k otevření A-klubu (s. 171).

Průchodem v domě projdeme do Michalské ulice. Je-li uzavřen, dojdeme tam Vejvodovou ulicí.

Bar U Staré paní

7 *Michalská 441/9* JS

Lidový bar v domě, ve kterém se dodnes nachází hotel a restaurace téhož jména, byl podle historiků Radima Kopače a Josefa Schwarze za první republiky oblíbeným podnikem pasáků působících v rámci heterosexuální prostituce a také místem, kde „pod pláštíkem konzumace piva lákaly zákaznice do svých sítí bardámy“ (tj. prostitutky, které se s klienty seznamovaly v barech).

Tento bar je však v této době zmiňován také v souvislosti s homosexuální sociabilitou. *Národní listy* tak 7. března 1935, v den 85. narozenin Presidenta Osvoboditele, přinesly tuto zprávu: „Pražský bar ‚Esprit‘ (*Jakubská 674/5; za první republiky zároveň centrum heterosexuální prostituce a dodnes hotel*

a restaurace téhož jména) byl právě policejně uzavřen. Nájemcem podniku byl bývalý ředitel místnosti U Staré paní na Starém Městě Bartoš. Esprit uzavřela kriminální, nikoliv mravnostní policie a jako důvod se udává, že se stal podnik rejdištěm homosexuálních lidí.“

Tato zmínka o Bartošově vedení lokálu U Staré paní, pokud se zakládá na pravdě, osvětluje mnohé. Jak se ještě v tomto průvodci bohatě přesvědčíme, do kterého podniku Stanislav Bartoš jako vedoucí vkročil, tam se záhy začali stahovat homosexuálové, a zároveň se zdá, že podniky jím vedené poskytovaly ochotně útočiště také zmíněným bardámám. Dá se tedy říci, že svět barové homosexuality, v této době neodmyslitelně spojený s homosexuální prostitucí, velmi dobře koexistoval také s heterosexuální prostitucí – a opačně, zdá se, že existovala řada podniků, které tím, že měly obecnou pověst „doupat neřesti“, dokázaly poskytnout útočiště také homosexuálům toužícím po své společnosti, aniž by se musely profilovat jako vyložený buzinec.

Podruhé je Stará paní zmiňována v souvislosti s homosexualitou v roce 1942 společně s kavárnou Zdeňka (s. 59) a Malostranskou besedou jako místo setkávání lesbických žen. Protože bohužel k lesbické sociabilitě v této době nemáme podrobnější prameny, podívejme se alespoň na to, co o ní napsal v roce 1927 publicista Karel Ladislav Kukla. Ač je jeho text psán v bulvárním tónu, i z něj jako by vysvítalo, že nalézt homosexuální kontakt v obecně pokoutním lokálu nemuselo být tak složité:

Je veřejným tajemstvím, že existovaly v Praze a snad tu a tam ojedinele dosud existují tajné dámské salony krásy, kde se pod rouškou prodeje modního zboží nebo voňavkářství, masáží a manikur scházejí pohlavně zruďné dámičky k stykům pohlavním a kde krásné „obojňačky“ (*intersexuální ženy*) šatů zbavené vystavují se jim veřejně na odív i – ku koupi! (...) Nynější pokoutní bary mají občas též takové zruďné návštěvnice z kruhů chudých i zámožných žen-obojnatek, které chodí tam někdy na zálety ne za šviháky a starými pány – ale za barovými dámičkami... jako mužové. A barové dámy zkušenější poznají takové ženské nápadnice hned na první pohled... z rázu obličejce, mužského chování i choutek, dle jejich grimas a posuňků a – jsou-li náhodou také samy trochu „seknuty“ sklony perversními... nerozpakují se ani dost málo uzavřít s nimi... milostné obchody!

Bezpečnostní oddělení Policejního ředitelství

8 *Bartolomějská 314/4* JS

Komplex policejních budov v okolí Bartolomějské ulice se rozrůstal postupně. V období první republiky bylo rozmístění jednotlivých oddělení takové, že centrála policejního ředitelství sídlila v paláci s hlavním vchodem z ulice

Karolíny Světlé, v těsně přiléhající budově č. 314/4 v Bartolomějské ulici sídlilo bezpečnostní oddělení, tj. kriminální policie, v další budově mj. oddělení pro sociální péči, v Dittrichově ulici pak oddělení dopravní a pasové atd.

Nás zajímá především oddělení bezpečnostní, které mělo v systematice policejního ředitelství číslo IV, a příslušnému úřadu i budově se tak lidově říkalo „Čtyřka“. V dobách, kdy byly pohlavní styky s osobou téhož pohlaví

trestným činem, prošly zdejšími kanceláři na cestě do vazebních cel, či ve šťastnějších případech zpátky na svobodu, tisíce homosexuálů i jejich vyděračů a prostitutů, kteří zde všichni strávili krušné chvíle.

Známý advokát homosexuálů dr. Čerovský v roce 1924 napsal, že u policie od vzniku republiky nedošlo takřka k žádnému pokroku v přístupu k homosexualitě: „Při nepatrném individuálním zlepšení zůstalo však v celku vše při starém, a vlivem této neinformovanosti dochází dosud k trapným a přímo tragickým příhodám. Věc je ponechána čiré náhodě rozhodujícího úředníka či strážníka, záleží na tom, jak je týž informován, často rozhoduje libovůle, odvislá buď od instinktivního odporu a hnusu proti postiženým, nebo od správné orientace, citu a porozumění pro nešťastníky.“

Bohuslav J. Kosovský, kterého v tomto průvodci připomínáme na s. 211, do své závěti v roce 1949 mimo jiné na adresu zdejších vyšetřovatelů napsal: „Snad zmizí bestie, jako dr. Tříška, Hampl, Burián, kteří mají sta a sta našich lidí na svědomí, kteří nás vyřazovali, bili, posílali na smrt jménem ‚práva‘.“

Za všechny, koho měla zdejší policejní mašinérie na svědomí, vzpomeňme muže, který byl na bezpečnostní oddělení předvolán na konci února 1939 a o němž si policie učinila tento záznam: „Byl k zdejšímu úřadu předvolán dne 25. II. 1939 a před kanceláři bezpečnostního oddělení se střelil do spánku a zemřel. Zanechal přiložený dopis, adresovaný vrch. polic. komisaři Dru. Borkovcovi, ve kterém se k činu doznává a tvrdí, že sebevraždu spáchal proto, že zjistil o N., kterého měl velmi rád, že týž stýkal se také s jinými muži. Podotýká se, že (...) spáchal čin na schodišti před 9 hod. ranní, kdy ještě úřední hodiny v bezpečnostním oddělení nejsou, takže v činu mu nemohlo býti zabráněno.“

Kancelář Vědecko-humanitní společnosti

Karolíny Světlé 320/21 JS

9

V tomto domě měl v roce 1923 kancelář přípravný výbor Vědecko-humanitní společnosti. Jednalo se o první pokus vybudovat v Československu organizaci, která by sdružovala homosexuály a bojovala za jejich zájmy. Zakladateli společnosti byl advokát František Čerovský (1881–1962), sexuolog Erwin Klausner (1883–1944 nebo 1945) a medik František Jelínek (1891–1959). Inspirovali se německým vzorem *Vědecko-humanitního výboru* založeného v roce 1897 Magnusem Hirschfeldem (s. 79).

Přípravný výbor nechal v dubnu 1923 natisknout provolání, v němž oznámil záměr založit spolek a vyzval ty, komu se dostane do rukou, aby se hlásili za členy a aby provolání rozšiřovali mezi svými známými. Jak později Jelínek uvedl, přípravný výbor takto získal v krátké době přes 2000 adres a na tisíc členů. V květnu 1923 pak Čerovský s Klausnerem oznámili založení spolku úřadům. Podle návrhu stanov mělo být účelem spolku „odstraňovati křivdu a zlo plynoucí z nesprávného pojmání podstaty t. zv. homosexuality, vědecky pátrati po pramenu zla, je odstraňovati a jemu ve prospěch lidstva a veřejného blaha odpomáhati“. Úřady však vznik spolku zakázaly.

Erwin Klausner • NA

Nepomohlo odvolání k nejvyššímu správnímu soudu ani pokus zaregistrovat spolek znovu, s upravenými stanovami a pod jiným názvem. Naopak, neúspěch tohoto pokusu mezi většinou československých homosexuálů zakořenil nechuť k jakýmkoli dalším organizačním pokusům. Když se na počátku 30. let lidé soustředění kolem časopisu *Hlas sexuální menšiny* pokoušeli tuto averzi prolomit, stěžovala si jeho redakce, že bohatí homosexuálové nechtějí její činnost podpořit, protože

mají špatné zkušenosti s akcí z roku 1923, „kdy tato byla zámožnými kruhy dostatečně finančně podpořena, ale která vinou nešťastného kroku jednoho nebo dvou tehdejších průkopníků selhala“.

Už se asi nepodaří nikdy bezpečně říci, co bylo oním „nešťastným krokem“. Je ale možné, že šlo o událost z roku 1925, kdy policie v rámci pátrání po pohřešovaném truhlářském učni Františku Knoblochovi ze Žižkova provedla prohlídky u různých homosexuálů, které evidovala ve svých seznamech. V tomto kontextu prohlédla dne 11. září 1925 i byt Františka Jelínka, kde našla mj. i materiály přípravného výboru Vědecko-humanní společnosti včetně tří adresářů osob, které se přihlásily o členství. Vzhledem k tomu, že v této době byl vznik společnosti již zakázán, interpretovala policie svůj nálezk jako odhalení tajné činnosti nedovoleného spolku. Další postup policie poté, co Jelínka vyslechla, není z dochovaných pramenů znám; je však velmi nepravděpodobné, že by nechala adresy v Jelínkových adresářích bez povšimnutí a nevyužila je k doplnění svých homosexuálních seznamů, čímž by se pak dala velmi snadno vysvětlit pozdější rezervovanost řady homosexuálů vůči Jelínkovi i myšlenke spolku. Dodejme, že učeň Knobloch, s jehož zmizením neměl Jelínek nic společného, se již 12. září sám vrátil.

Redakce Moderní revue

Karolíny Světlé 278/28

JS

10

V tomto domě, který kdysi nesl orientační číslo 32, bydlel literární kritik Arnošt Procházka (1869–1925), od roku 1894 společně s Jiřím Karáskem ze Lvovic vydavatel časopisu *Moderní revue*, jehož redakce měla také v Procházkově bytě sídlo.

V roce 1895 se časopis velmi výrazně zastal britského spisovatele Oscara Wilda, který byl v té době odsouzen ke dvěma letům těžkých nucených prací za homosexuální styky. Wildově případu věnoval celé číslo, v němž kromě polemických textů o trestání homosexuality otiskl v prvním českém překladu některé jeho literární texty.

Jiří Karásek ze Lvovic o události ve svých *Vzpomínkách* píše následující: „Všechny české časopisy, které referovaly o procesu Oscara Wilda, psaly proti Wildovi nejhorším způsobem. I tak pokrokový časopis, jako byl Čas, nemluvil o Wildovi jinak než jako o drzé bestii a prorokoval, že se zničil Wilde svým životem pro budoucnost sám. Nesl jsem těžce tyto útoky, čím více jsem sympatizoval s velikým umělcem, jako byl Oscar Wilde, tehdejšímu českému čtenářstvu ovšem zcela neznámý. Mé stanovisko sdílel i Arnošt Procházka, jenž v případě Wildově viděl jen psychologickou patologii, což bylo při jeho normálním (*heterosexuálním*) citění vysvětlitelné. Vyložil jsem Procházkovi celou záhadu ‚třetího pohlaví‘, na níž jsem zbudoval později svůj románový cyklus *Romány tří mágů*. A navrhl jsem Procházkovi, abychom poplivanému básníkovi zjednali satisfakci aspoň u mládeže, když už celá česká veřejnost byla naštvána proti Wildovi. Navrhl jsem proto, že by mohla *Moderní revue* vydati celé zvláštní číslo věnované Oscaru Wildovi. Procházka velice ochotně na to přistoupil a společně jsme zredigovali toto senzační číslo v červnu roku 1895. (...) Číslo vyvolalo senzaci, čehož svědectvím bylo zvýšení počtu předplatitelů *Moderní revue* a záplava souhlasných projevů ze všech končin českých zemí. Rozumí se, že přišly i sprosté nepodepsané dopisy. Ale ty putovaly rovnou do kamen.“

Kamna, která pohltila sprosté listy, stála tedy v tomto domě. Poznamejme ještě, že jedním z publicistů, se kterými *Moderní revue* o trestání homosexuality polemizovala, byl redaktor časopisu *Naše doba* Tomáš Garrigue Masaryk, který celý spor mimo jiné okořenil slavnou větou „Paederastie není rozum, ale svinstvo“.

MODERNÍ REVUE

pro literaturu, umění a život.

Vede a vydává

A. L. Procházka.

Červen 1895. Číslo IX.

Svazku II. sešit 3.

OBSAH:

Oscar Wilde: Úpadek Lhaní.

Jiří Karásek: Sociální užitečnost umění.

Tristan Corbière: Dobrou noc.

Věkoslav Haber: Bída.

Oskar Panizza: Bayreuth a homosexualita.

J. K.: — Afféra p. Panizzova.

Max Stirner: Vlastník.

Luisa Žikova: Západ.

R.: — Letošní salon malířství v Rudolfině.

Kritika: Časopisy (Afféra p. Wildeova).

Vychází 8. každého měsíce.

Oena sešitu 18 kr. Předplatné i s poštou na II. svazek (6 sešitů) 1 zl.

Redakce a administrace v Praze 278-I.

S redaktorem lze mluvit každého pátku mezi 2. a 3. hodinou s poledne.

Karlovy lázně

Novotného lávka 198/13

JS

11

Základní údaje o těchto lázních podává publicista Zdeněk Zeman: „Lázně Karlovy, roh Novotného lávky a Smetanova nábřeží, nynější budova vystavěna už v roce 1848 proti už tehdy nevyhovujícím Papouškovým lázním. Moderní rekonstrukce v roce 1925. Lázně měly vlastní prádelnu, restauraci a v pánském oddělení holičství a pedikúru. Velký plavecký bazén byl jak v prvním poschodí v pánském oddělení, tak i ve druhém v oddělení pro dámy. Ve třetím poschodí fungovalo oddělení vanové; otevřeno bylo denně od 8 do 20 hodin kromě nedělí. Dopolední vstupné do 13 hodin bylo poloviční až do roku 1965. Potom se cena sjednotila na 15,- Kčs na dvě hodiny. Návštěvníky byli známí herci, výtvarníci, tanečníci, z nichž mnozí, ač „šťastně ženatí“, rádi podlehli svodům nahého mužského těla. Od roku 1975, kdy byly lázně zrušeny, budova žalostně chátrala, v r. 1999 otevřena po citlivé rekonstrukci vnějšího pláště budovy megadiskotéka Karlovy lázně v prostorách celé budovy.“

Pokud jde o navazování homosexuálních kontaktů, nejstarší dochované svědectví pochází ještě z doby před rekonstrukcí. V roce 1924 zaslal anonymní pisatel, který se podepsal „Jeden z těch 10 000 nenormálních“, dopis policii, v němž si stěžoval na známého prostituta a vyděrače homosexuálů Tonda Trička (s. 261). Uvádí mimo jiné: „Ztratil-li se v lázních někomu oblek nebo peníze, bylo jisté, že to vzal Tonda, který se tím ještě chlubil, jak okradl koho. Ještě z doby, kdy byly Královy lázně u Karlova mostu, ukradl tam nějakému herci oblek, nějakému Maďaru kožich atd., zkrátka ať to bylo v kterýchkoli lázních, vždycky se mohlo jít přímo na Tonda.“

Daleko více svědectví o situaci v Karlových lázních však přirozeně pochází z období poválečného. Oproti moderní prosvětlené Koruně zde tolik světla nebylo a zdejší prostor byl dosti členitý, s řadou chodbiček a zákoutí. Franz Schindler uvádí, že tyto lázně měly „podle všeho pevnou klientskou základnu, jež samozřejmě časem přirozeně zestárla a navzájem se poměrně dobře znala. Nováčci byli proto velice vítáni a těšili se velké pozornosti“. Dokládá to následujícím vyprávěním pamětníka: „Na Karlovech lázních, tam byly takový jako uličky z kabin a tam byl naprostej klid. Tam se spíš hlídali navzájem žárlivě, kdo kam, ke komu, když tam vlít mladej člověk, tak to hned byla panika. To hned jak když střílí do hejna vrabců. Taky ses, když se ti někdo líbil, mohl domluvit. Tak jste se mohli sejít venku anebo pokračovat, že jo... Jenomže člověk věděl přesně, jak kdo vypadá celej, a nešel do žádnýho rizika.“

Byt Eduarda Cupáka

Novotného lávka 202/11

LN

12

Malý mansardový byt se třemi malými okénky pod střechou v bývalém mlýně Bouda na Novotného lávce byl svědkem zrodu první československé otevřeně homosexuální herecké hvězdy.

V létě roku 1952 byl kvůli udání podanému z nepřátelské řevnivosti spolužáků zatčen státní bezpečností brněnský student herectví Eduard Cupák (1932–1996). Udání domnělé Cupákovy protistátní činnosti, tehdy křečovitě a masově ve společnosti hledané, bylo doplněno denunciací jeho homosexuální orientace. Po výslechu a jednodenní vazbě byl těsně před absolutoriem vyloučen z JAMU a byla mu zakázána divadelní činnost. V nastalé existenční krizi pomohl přítel Mirko Maršálek a na přímluvu herce Eduarda Kohouta dovolil Cupákovy režisér Václav Krška účastnit se v Praze konkurzu na obsazení životopisného filmu *Mladá léta* o Aloisi Jiráskovi, který právě připravoval. Filmový štáb byl jeho výkonem natolik uchvácen, že mu byla svěřena hlavní role. Tím začalo celoživotní přátelství obou umělců a ani další brněnské denunce u ministra Václava Kopeckého nezabránilo dokončení filmu v tomto obsazení. Další filmy z padesátých let, zvláště ty vzniklé na podkladě předloh Fráni Šrámka, završily, řečeno slovy Cupákovy životopisce Jindřicha Černého, jeho pád ke slávě. V Cupákově životě se tak opakoval podobný scénář jako u Kršky (s. 251), kdy diskriminace homosexuality sytila tendenci ke společenskému vyobcování, avšak umělecké nadání zabránilo jejich společenské likvidaci.

Mansarda na Novotného lávce byla též prvním společným bytem, který sdílel se svým o pár let mladším celoživotním partnerem Václavem Květem, profesí technikem z vysočanské Kolbenky. Nedlouho po zahájení společného života spolu začali rekonstruovat ruinu Černého mlýna v Brtnici nedaleko Krškovy chaty ve Velkých Popovicích. Chalupářství Eduard Cupák zcela propadnul a osvědčil se též v řemesle zednickém a zahradnickém. V roce 1996 podlehl stejně jako Václav Krška plicnímu onemocnění těžkých kuřáků. Popel byl na přání zesnulého rozptýlen na loučce hřbitova na Malvazinkách.

Eduard Cupák

Karlovy lázně kolem roku 1960, na sousedním domě nad korunou stromu okénka mansardového bytu Eduarda Cupáka • AHMP

Klementinum

13

Mariánské náměstí 190/5

JS • LZL

V komplexu bývalé jezuitské koleje Klementinum, který později sloužil jako univerzitní areál a nyní jako sídlo Národní knihovny, působil ve druhé polovině 17. století učenec Bohuslav Balbín (1621–1688), významný český literát, historik, kněz, zeměpisec a pedagog.

Bohuslav Balbín

V 80. letech 20. století bylo české dějepiscectví svědkem sporu o interpretaci několika jezuitských dokumentů, z nichž by bylo možno usuzovat, že Balbín udržoval intimní styky s některými svými žáky. V dopise z roku 1678 píše generál řádu: „A P. Balbínovi samému buď dán pokyn, aby Tovaryšstvo Ježíšovo opustil a vstoupil do jiného řádu; nelze myslit, že by nevěděl, jaké a jak těžké tresty v Tovaryšstvu uvaluje na sebe, kdo se tolik zapomenul a pověst a přísahu naši tak hanebně zneuctívá.“ A v následujícím dopise dodává: „Jak se na celou záležitost P. Balbína dívám, sdělil jsem posledně dost obšírně. Dosti však padá na váhu, k čemu se sám přiznává. Myslím, že nemůže být považováno za dostatečný trest, káže-li se, aby bylo zachováno, co se zachovávat má, totiž že nesmí chlapce zváti k sobě do pokoje. To se

zapovídá všem, i těm, kdo se nijak neprovinili.“

Protože dosud nebyly prozkoumány archivní materiály jezuitského řádu uložené v Římě, které by osvětlily kontext celé věci, není dost dobře možné vynášet z těchto fragmentů konečné soudy o Balbínově sexuálním či citovém životě. Přesto však v uvedeném sporu historik Josef Haubelt, který byl jako marxista v hodnocení Balbína veden také ideologickou motivací, prohlásil za „doložený fakt“, že byl Balbín homosexuál. V posledních desetiletích se pak údaj o Balbínových poklescích s žáky ustálil jako víceméně pevná součást jeho porůznu publikovaných životopisných medailonů. Ať tak či onak, můžeme si dnes na jednom z nádvoří Klementina prohlédnout Balbínovu pamětní desku.

V září roku 1755 pobyl krátce v Praze znalec antiky, knihovník a správce sbírek Johann Joachim Winckelmann (1717–1768), který bývá označován za zakladatele dějin umění. Ubytován byl podle historika Hugona Rokyty

v jezuitském Klementinu. Winckelmann coby kustod sbírek kardinála Albaniho přišel do styku s velkým počtem starověkých soch, u nichž si začal všimnout proměny výtvarného stylu. Dokázal tak rozlišit díla etruská, díla klasického Řecka a Říma. Poprvé přinesl myšlenku triadického střídání stylu, tedy raného, vrcholného a pozdního. Jak ukazují od 80. let hlavně američtí intelektuálové, jeho pozorování a kategorizace soch byla do velké míry založena i na jeho subjektivních estetických měřítkách vycházejících z jeho neheterosexuální orientace. Podle Whitneyho Davise dokázal propojit stylovou kategorizace sochařských děl a svůj vlastní homoerotický afekt. Na základě přísného studia uměleckých děl dokázal zrekonstruovat spojitost vnímání krásy a erotické touhy.

Prosazovatelem Winckelmannových myšlenek byl v Čechách především Kašpar Sternberk nebo jezuita Jan Jakub Nobeit Grund, jehož knihu o Winckelmannovi později studoval v Berlíně třeba Karel Marx. Ohlas našel Winckelmann u Miroslava Tyrše. V roce 1768 byl Winckelmann zavražděn svým milencem, snad prostitutem, v Terstu.

Pokud jde o homosexuální provoz v Klementinu v novější době, připomeňme, že pánské záchody ve zdejší knihovně byly za komunistického režimu jednou z pražských holand.

Sochy mouřenínů

Husova 158/20

LZL

14

V roce 1714 opatřil stavbu vynikajícího barokního architekta Johanna Bernarda Fischera z Erlachu, pražský Clam-Gallasův palác, sochař Ferdinand Maxmilián Brokoff (1688–1731) sochařskou výzdobou podél dvou vstupních portálů. Historik umění Hynek Látal sochy mouřenínů, kteří jako polonazí atlanti podpírají nosníky portálů, vysvětluje jako objekty erotické touhy mužů i žen. Atlanti-mouřeníni nebyli nositeli žádných tradičních náboženských ani literárních obsahů a jako příslušníci neevropské rasy měli v době kolonizační mentality Evropy vůči jiným kontinentům vybízet k uplatnění mocenské převahy, která byla velmi často sublimována do sexuální roviny. Do příslušníků primitivních kultur si totiž euroamerická společnost projektovala svou potlačovanou sexualitu. V této rovině je proto podstatné, že se nejednalo o umělecká díla určená k soukromé konzumaci, ale o sochy ve veřejném prostoru.

Sodomita Mařík

Linhartská ulice

JS

15

V okolí dnešní Linhartské ulice se ve středověku rozkládala farnost kostela sv. Linharta (zbořen 1798). V únoru 1380 navštívil zdejšího kněze Prokopa v rámci své vizitace po pražských farnostech arcijáhen Pavel z Janovic a vyptal se ho, tak jako jinde, na způsob života farníků. Z celého obsáhlého vizitačního protokolu Pavla z Janovic se však pouze v této farnosti setkáváme se zprávami o údajném „sodomském hříchu“, a to u farníka Maříka, zvaného také Menkas. Latinsky psaný záznam uvádí, že podle Prokopa má Mařík „hodnou ženu, od které se má po všech stránkách dobře, ale zachází s ní velmi špatně, každodenně ji krutě trápí a hrozí jí, že ji zabije, a nedávno tuto tolik ztýral, že sotva dýchala, a to tak, že byla opatřena svátostmi“. Dále pak kněz Prokop vypověděl, že Mařík má šestnáctiletého syna, a že si myslí, že s ním „tento Mařík každodenně a každou noc líhá, a nikdy s manželkou, a je podezřelý, že s ním páchá sodomský hřích – to mu sdělila řečená žena a rodina tohoto Maříka“.

Jedná se o nejstarší doložený případ, kdy byl někdo v českých zemích obviňován z chování, které můžeme jednoznačně identifikovat jako homosexuální. Historik Pavel Himl v knize *Miluji tvory svého pohlaví* poznamenává, že „zda a jak duchovní nebo světská autorita proti Maříkovi zasáhla, není dochováno, nicméně i zde se o sodomii hovoří v souvislosti se zneužitím moci a násilím. Stejnopohlavní styk, který by nezahrnoval výraznou mocenskou nerovnost či alespoň výrazně odlišný sociální status účastníků, byl v předmoderní době podle všeho výjimečný, ne-li nepředstavitelný. (V tomto období to však platí i pro vztah muže a ženy.)“.

Reliéf na Nové radnici

Mariánské náměstí 2/2

LZL

16

Pozoruhodnou urbánní homoerotickou legendou, která se traduje už 80. let, je interpretace detailu reliéfu na průčelí budovy Nové radnice. Stavbu realizoval v letech 1908–1912 architekt Osvald Polívka, který přizval k realizaci sochařské výzdoby nejvýznamnější sochaře své doby: Josefa Mařatku, Ladislava Šalouna a Stanislava Suchardu. Sucharda byl autorem

dvou obdélných figurálních reliéfů podél hlavního vstupu z Mariánského náměstí z roku 1912. Levý reliéf představuje alegorii *Občanstvo společně nesoucí břímě*, pravý téma *Společný užitek*.

Detail dvou krajních postav na levém reliéfu, muže s efebickým chlapcem, pozorujících trojici dospělých mužů, se dočkalo zčásti žertovné interpretace pederastické lásky v platónské tradici. Urbánní legenda téměř doslova praví, že starší muž chlapce „zaučuje“ do homosexuální praxe tím, že mu ji názorně ukazuje na příkladu zbývajících mužů.

Ve Faidrově promluvě v Platónově *Symposiu*, která bývá vykládána jako apologie Eróta ztělesnění v erotickém vztahu mezi (starším) milovníkem a (mladším) miláčkem, představuje řečník takovou lásku jako mravní korektiv, který definuje jako „stud u věcí ošklivých, horlivý zájem o krásné; neboť bez těchto pohnutek nemůže obec ani jednotlivec vykonávat velké a krásné činy“. Přesto však Platón ve vyprávění, kdy se krásný Alkibiades probudil vedle svého milovníka Sokrata a charakterizoval společně strávenou noc „jako by byl spal s otcem nebo starším bratrem“, vyjádřil k fyzickému naplnění takového vztahu rezervovaný postoj. Podle něj měla být taková láska fyzicky nekonzumovaná, pouze na duchovní bázi. „Platónská láska“ byla znovuobjevena až v renesanci, kdy byla chápána jako čistě duchovní vztah mezi dvěma mužskými přáteli.

Místo studií Ladislava Vlodka

náměstí Jana Palacha 80/3

LZL

17

Ladislav Vlodek (1907–1996) se jako čtyřletý chlapec se svou rodinou odstěhoval do Spojených států amerických. Začal zde nasávat rozmáhající se popkulturu a začal experimentovat s komiksovými kresbami. Jeho kroky tak vedly nejprve na akademii v Chicagu a po návratu do Československa na pražskou Umprumku, kde vystudoval sochařství a figurální a ornamentální malbu. Ve dvacátých letech začal přispívat do řady komiksových periodik – *Komár*, *Lucerna* nebo *Koule*, kde se objevovaly jeho populární příhody trochu zlomyslného hrdiny Adolfa. Na konci třicátých let, kdy se mu v Praze příliš nedařilo uspět ani v oboru komiksu, ani sochařství, se vrátil do Hranic na Moravě, kde se mezitím usadili jeho rodiče.

V Hranicích se věnoval celé šíři svého umění, od žánrové malby přes portrét až po sochařství. Pozoruhodná je socha Endymion, jejíž námět se

rozhodl dopracovat po svém učiteli. V jeho volné tvorbě nalezneme také různá sublimační a autostylizační témata, např. pracovnu Vincenta van Gogha nebo portrét Karla Hynka Máchy jako Ježíše Krista. V rodině umělce se dochoval jeho skicář, který obsahuje velkou řadu studií chlapeckých a mužských aktů. Historička umění Renata Skřebská tento fakt a také to, že se Vlodek nikdy neoženil, vykládá jako nezáměr o ženy, které mu připadaly příliš neuchopitelné a nedosažitelné. Vlodek sám ale v rozhovoru naznačil, že mu jde především o to, „podati to, co cítíš, nikoliv, co vidíš“. Jeho kresba *Mládí* se totiž začátkem 30. let objevila ještě v jiném než komiksovém časopisu: v časopisu *Nový hlas*.

Ladislav Vlodek, *Mládí*, zač. 30. let

L. Vlodek: *Mládí*.

Působíště Jiřího Mordechaje Zeeva Langerera

Jáchymova 63/3

RJW

18

Budova bývalé židovské školy je spojena se jménem Jiřího (George) Langerera (1891–1943), který zde mezi válkami působil – s řekneme střídavými úspěchy – jako učitel židovského náboženství. Tento bratr (v České republice) známějšího spisovatele Františka Langerera proslul jako spisovatel, překladatel – a v židovském světě též jako snad první novodobý autor homoerotické poezie.

Jako potomek českých asimilovaných Židů se nejprve začal jako dvacetiletý mladík zajímat o literaturu a poezii, což v generaci Maxe Broda a Franze Kafky nebylo nic neobvyklého. Zvláštní bylo, když se Jiřího zájem posunul k mystice, a to prostřednictvím díla Otokara Březiny, do něhož se nořil společně s Alfrédem Fuchsem. A zatímco Fuchs se obrátil ke křesťanství, Jiří začal objevovat hloubky vlastního, ale dosud málo poznaného židovství.

To vedlo k tomu, že se jako dvaadvacetiletý vydal na cestu k východoevropským chasidům. Jak sám psal, kromě duchovního dobrodružství to pro něj byla též cesta do výlučně mužského, „bratrského“ společenství studentů ješivy, obklopujících zbožňovaného rabína.

Patrně jako první též pojednal o homoerotickém citění mezi chasidy, a to v knize *Erotika kabaly*, jež vyšla v Praze (německy) roku 1923. Toto dílo, jakkoli sporné, je jedinečným pokusem obhájit (mužskou) homoerotickou lásku z náboženského hlediska. Je z něj patrné, že Langerer se zajímal o práce Sigmunda Freuda i o dílo nešťastného Otto Weiningerera.

Roku 1929 vydal sbírku svých hebrejských básní *Básně a písně přátelství* (*Pijutim ve-širej jedidut*), v nichž vystupuje do popředí motiv hluboce prožívaného a tragického citu. V Langererově hebrejské tvorbě je zřejmý vliv středověké hebrejské poezie, která se po vzoru poezie arabské homoerotickým motivům nevyhýbala, ba naopak patřily ke svého druhu „kanonickým“ tématům. Sbírkou překladů hebrejské poezie vydal až roku 1938 pod názvem *Zpěvy zavržených*. „Zavrženými“ se přitom mohou v době blížícího se nacistického nebezpečí mínit jak Židé, tak homosexuálové – používání této „masky“ později mistrně převzal Ladislav Fuks (s. 206).

Jiří Langerer

Langer se dobře znal s Franzem Kafkou, kterého též učil hebrejsky, a Maxem Brodem. Na podzim 1939 se rozhodl pro emigraci přes Slovensko a odtud po Dunaji do Palestiny. Lodě, na nichž Židé cestovali, byly pod různými záminkami zadržovány, až během zimy na řece zamrzly. Langer onemocněl zápallem plic a zánětem ledvin. Z druhé nemoci se již nevyléčil a roku 1943 na ni v Tel Avivu zemřel. Zde byla také posmrtně vydána druhá sbírka jeho hebrejské poezie *Kapka balsámu (Meat cori)*.

Noční kavárna U Lojzíčka

19 Dlouhá 922/7 JS

V domě bývalé Kolkovny, který stál na tomto místě do roku 1904, se nacházela mj. i noční kavárna Stará kolkovna, nazývaná podle svého provozovatele Aloise Floriana též U Lojzíčka. Jednalo se o jeden z legendárních a řadou mýtů opředených podniků v bývalém židovském ghettu, které platilo až do asanace za centrum nočního života pražského polosvětla a podsvětí, hazardu a prostituce.

Atmosféra lokálu U Lojzíčka je vylíčena mj. v románu Gustava Meyrinka *Golem* (1915), jehož děj se odehrává kolem roku 1890. Setkáme se zde i s následující pasáží:

Scény přede mnou jsou fantastické jako opiové mámení.

Rytmistr drží polonahou Rosinu v náručí a pomalu se s ní otáčí do taktu.

Lůza jim uctivě dělá místo.

Pak je slyšet mumláni z lavic: „Lojzíček, Lojzíček,“ krky se natahují, a k tančícímu páru se přidruží druhý, ještě podivnější. Zženštile vyhlížející mladík v růžovém trikotu, s dlouhými plavými vlasy až na ramena, rty a tváře našminkovány jako lehká holka a sklopené oči v koketním zmatku – visí roztouženě na hrudi knížete Athenstäda.

Z harfy se line nasládlý valčík.

Divoký hnus mi stáhne hrdlo.

Zjistíte nelze z této krátké pasáže, nadto vyjmuté z díla krásné literatury, usuzovat, že by putyka U Lojzíčka byla strukturálním buzinem, avšak je možno mít za to, že se v josefovských podnicích, v nichž Meyrink čerpal pro svůj román látku, v 90. letech 19. století obdobné scény mohly tu a tam

odehrát. Zda ovšem obdobné typy, jako byl kníže Athenstädt a jeho taneční partner, v této době preferovaly jeden konkrétní podnik před ostatními, za současného stavu bádání nemůžeme říci.

Sauna Chaos

Dušní 7/13

JS

20

V devadesátých letech by již gay zájemce hledal v Praze těžko stopy po lázeňské kultuře spojené s „kamennými“ lázněmi typu Karlových, Žižkovských, Axy či Koruny. Místo toho však začaly vznikat v prostorách, které byly původně postaveny pro nějaký jiný účel, specializované gay sauny, kde si sice člověk nezaplaval, ale jinak tam již bylo možno jít zcela najisto.

V roce 1996, kdy v Praze fungovaly již tři (David v Karlíně, Inkognito v Ládví a Aqua 2000 na Žižkově), přibyla čtvrtá sauna v prostorách bývalé zlatnické dílny v Dušní ulici, pojmenovaná podle počátečních slabik příjmení svých provozovatelů „Chaos“. Ti do *Soho revue* uvedli, že se pro otevření sauny rozhodli právě proto, že „pamatují zlaté časy pražských lázní“. Způsob fungování podniku je následně popsán takto:

Po zazvonění u vstupních dveří Chaosu vám bude bzučákem otevřeno.

Vstoupíte, svléknete se u jedné z třiceti skříněk a s osuškou okolo pasu či přes rameno (záleží jen na vaší stydlivosti) sestoupíte k barovému pultu v suterénu. Tam vyměníte klíč s číslem skřínky za gumový náhrdelník se stejným číslem. Pokud jste v sauně poprvé, personál vás rád provede všemi jejími zákoutími.

Konceptu gay sauny je inherentní, že v podniku probíhá kromě pobytu v horkém vzduchu také sex. V této souvislosti byly v Chaosu „tři uzamykatelné kabinky s pohovkou“ (člověku se vkrádá otázka, jaký účel měly tyto kabinky oficiálně plnit v prvorepublikových lázních, kde byly také) a „v prvním patře nad šatnou videoroom s obrovským letištěm“. Článek v *Soho revue* dále zdůrazňuje, že jsou zdarma k dispozici prezervativy a papírové ručníky a že ke zpříjemnění návštěvy „jistě přispěje všudypřítomná reprodukováná hudba, videomonitor s porno programem (umístěný v prostoru baru a ve videoroomu), fungující klimatizace a ústřední topení zabudované v podlaze (takže žádné studené nohy)“.

Především však článek obsahuje fotografii zachycující návštěvníka Chaosu, jak sleduje onen „porno program“ na „videomonitoru“ na baru, a ve výřezu vývěsní štít podniku. Fotografie je hodna obecnější pozornosti, neboť velmi dobře dokumentuje řadu prvků typických pro pohostinství 90. let: ubrusy Coca-Cola, varnou konvici na policičce za barem, umělé květiny a – to již pouze v gay podnikcích – vystavené aktuální číslo *Soho revue*.

Žena v mužských šatech

Kozí 799/10

JS

21

V přízemním bytě vpravo od domovních vrat bydlela v první polovině 20. století soukromá učitelka jazyků Marie V. (1885–?), která se v roce 1921 stala obětí mediální difamační kampaně v souvislosti s obviněním podle § 129. Její případ uváděl později advokát František Čeřovský jako odstrašující příklad toho, jakého psaní o homosexualitě by se noviny měly vyvarovat: „Tak tomu bylo neomluvitelně a neodpustitelně v známém případě homosexuelní učitelky tzv. mužatky V. (*takto ji pojmenoval tisk, ovšem plným jménem*), kde část žurnalistiky přímo se pásala na choulostivých podrobnostech a mukách nešťastnice a se svolením policie je rozvláčně publiku sdělovala.“ Z dnešního pohledu jsou tyto novinové referáty unikátním pramenem a umožňují nahlédnout životní příběh této mimořádné ženy. Podívejme se alespoň na jeden z nich:

Již delší dobu pozorován byl zvláštní zjev osoby ženské, která svým ústrojem na první pohled mužským vzbuzovala mezi obyvatelstvem živou pozornost. Nápadným byl její mužský chod a pohyby, mužský klobouk, delší kabát s vestou též mužského střihu, výhradně mužské prádlo a pádný deštník vždy v ruce. Obecenstvo na setkání soudilo dle výrazného obličje a pichlavých očí, že má před sebou muže – téměř vždy ve společnosti mladé dívky neb starší paní. Kráčivala sebevědomě po Praze i předměstích a sedávala v parcích poblíže mladých děvчат, s kterými začínala rozhovor. Dlouho těšila se ničím nerušenému klidu, až nadešla katastrofa.

Dne 8. ledna 1921 předvedl strážník dopravního oddělení Josef Krejčí Antonína T., soukromou učitelku Marii V. a Miladu P., jelikož křikem na ulici budili pohoršení. Po předvedení učinil T. trestní oznámení, že asi před měsícem, když mu jeho 14letá dcera nesla oběd z Břevnova, byla popsanou „mužatkou“ při jízdě elektrickou dráhou č. 1 a 2 lákána do

bytu, z čehož T. soudil, že se jedná o nezákonný poměr. (...) Dále udal T., že měl před dvěma roky příležitost s onou „mužatkou“ blíže se seznámiti. Jediná dcera jeho příbuzného Jana P., natěrača ze Smíchova, Milada

P. seznámila se asi před čtyřmi léty v Kinského zahradě s výše uvedenou „mužatkou“ a tato ji tak celou svým chováním a řečí okouzila, že Milada P. úplně rodně se odcizila. Na požádání P. pátral po počínání Milady P. a Marie V.

Aby přerušil P. tuto známost, ve které viděl neštěstí dcery, obrátil se na policejní komisařství smíchovské se žádostí, aby V. bylo nařízeno, by dceru jeho Miladu neobtěžovala. V. slíbila tak učiniti, ale slibu nedodržela. Scházela se nadále s Miladou P. a lákala ji k sobě více a více. Rodiče, kteří pozorovali tuto rostoucí náklonnost dcery k V., hleděli všim možným způsobem vytrhnouti dceru z moci V., docházelo k rodným výstupům, otec V. i zbil, ale všechny snahy byly marné. Dcera utekla z domu a bydlela u cizích lidí. Otec nemohl ji vypátrati, proto udeřil na V., která o dceři mu řekla a prosila ho, aby ji – V. – nedělal nešťastnou, že je tak dost nešťastnou a nepodařenou. Otec prominul a dceru si vzal domů. Tehdy mu pak dcera vyprávěla, že V. jest vlastně přestrojeným mužem, aby nemusil do války. Milada však nevydržela dlouho doma, odešla opět a pobyla 15 měsíců mimo dům, až došlo na žádost T. k předvedení jí i V. na policejní ředitelství. Jelikož zde Milada P. doznala, že jest delší dobu bez zaměstnání a že ji V. vydržuje, byla vzata do vazby. V. prozatím propuštěna. Druhého dne svěčila se P. detektivu Čadkovi, že souložila s V. jako s mužem, že je tato mužem a že – ji – pojme za manželku. (...)

Udání dcery T. Marie V. popírá. Avšak udání Milady P. v celém rozsahu doznává. Připomíná, že P. do poslední doby klamala předstíráním, že je mužem, jen aby si její přátelství uchovala. Na naléhání P., která se chtěla přesvědčiti o jejím mužství, sbalila část košile do podoby údu a tím ji ve víře utvrdila. (...)

Fotografie ženy v mužských šatech z dobové učebnice soudního lékařství

Slibovala P. manželství a řekla, že si vyprosí u pana presidenta republiky milost, aby jí prominul její provinění se proti vojenské povinnosti a ona se mohla s P. oženiti. Doznání V. nezdá se býti úplným; táž as měla umělé úd, kterým P. potřebovala, a při zadržení této ho asi zničila.

Než poznala V. Miladu P., udržovala různé známosti s ženami jinými, ale prý bez bližších pohlavních styků. Tvrdí, že od studií měla přátelské styky s učitelkou Růženu K. Tato odloučila se též úplně od své rodiny, bydlela s V. Onemocněla těžkou srdeční vadou a v roce 1915 zemřela, odkázavše před smrtí své jmění V. Na to uzavřela přátelství s jistou slečnou H. ze Smíchova, kteréž potrvало však jen as rok. Není vyloučeno, že v obou těchto případech chovala se V. tak jako k P., ačkoliv to popírá. Při prohlídce vykonané v bytě V. i P. nalezena korespondence, ze které je zjevno, že V. byla v přátelském spojení s více ženami. (...)

V. činí dojem velice chytré, inteligentní ženy, která svým energickým vystupováním ženám imponovala, a tím jich přízeň sobě získávala. O její odvaze svědčí to, že když P. byla 8. t. m. vzata do vazby, odebrala se V. na hrad pražský, aby sobě vymohla audienci u pana presidenta republiky. Než připuštěna nebyla. P. byla zde otci vydána, který slíbil, že se bude o ni dále starati.

Z jiného článku z téže doby se pak dozvídáme, že „při domovní prohlídce u V. bylo nalezeno mnoho krabic s uschlými květinami, stužkami a vlasy a na skříní urna s popelem přítelkyně V. Růženy K. Urnu označila V. za nejdražší svůj statek“.

Marie V. byla 7. listopadu 1922 odsouzena k 5 měsícům těžkého žaláře podmíněně. Její život v dalších letech byl pak poznamenán permanentní existenční krizí – žáků měla málo a v archivu jsou dochována četná udání, že někomu dluží různé finanční částky. Zemřela nejdříve v 50. letech 20. století. Snad ještě dnes žijí pamětnice, které by si ji ze svých mladých let mohly jako starou dámu pamatovat.

Schůzky L-klubu Lambda

Rybná 1091/27

RJW

22

V klubovně v tomto domě probíhaly na počátku 90. let schůzky L-klubu Lambda, který vznikl z ženské sekce Svazu Lambda (s. 73) ustavené v květnu 1990 pod předsednictvím Marcely Šulcové. Ta na začátku klubu vzpomíná takto: „Bylo nás 11, jak v kopané. Podařilo se najít prostory pro pravidelná

setkání. Nebyly nijak atraktivní, ale dobré přinejmenším k tomu, aby vešlo do povědomí mnoha žen, že každou druhou středu v měsíci mohou v šest večer na dvě hodiny přijít. Podívat se, ujistit se, že nejsou samy, kdo hledají společnost, před kterou si nemusí na nic hrát. Z desítek tváří, které našimi schůzkami prošly (některé se jen mihly) zůstalo tolik, aby se dokázaly odputat od Svazu Lambda a v červenci 1992 založit samostatné, čistě ženské společenství s názvem L-klub Lambda Praha, které bylo 20. 7. 1992 oficiálně registrováno Ministerstvem vnitra České republiky.“

Aby se o schůzkách dovědělo co nejvíce žen, inzerovaly členky jak v *Soho revue*, tak v běžném inzertním tisku. Přes inzerci v běžném tisku se po jejich vzoru rozbíhala činnost lesbických spolků ve více městech. Pražská skupina lesbických žen kromě toho v letech 1990 až 1991 vydávala informační občasník *Ženy ženám*. V polovině 90. let se schůzky přesunuly na Žižkov (s. 135).

V prostředí L-klubu Lambda vznikl v roce 1996 také časopis *Alia*, určený lesbickým ženám a dívkám. Pojetím se podobal tehdy již „zaběhlému“ časopisu *Promluva* (s. 55). Důležitým a novým prvkem byly poradny – především psychologická a právní (rady, jak zařídit společný pronájem bytu, právní situace v lesbickém mateřství apod.), případně též informace o možnostech umělého oplodnění. Výrazné místo v něm zaujímal literární tvorba příspěvatelek, především autobiograficky laděné povídky a básně.

Podobně jako další LGBT časopisy té doby věnovala *Alia* velký prostor otázkám identity, nejistot – a možnostem seznámení. Spolu s *Promluvou* znamenala před rozšířením internetu téměř jedinou možnost získávání informací a navazování vztahů. Po roce 1998 se redakce obou časopisů z finančních i personálních důvodů spojily do redakce *Alia*.

Z Rybné ulice dojdeme do Benediktské a v místě, kde se zatáčí, vstoupíme do pasáže Kotva. Večer raději volíme cestu Dlouhou ulicí do Revoluční, aby nás nepřekvapila zavřená pasáž.

Batex

23

Revoluční 1003/3

JS

Bezkonkurenčně nejvyhlášenějším pražským buzincem v období první republiky byl restauračně-zábavní komplex Batex v suterénu budovy sousedící s palácem Kotva, postavené v letech 1928–1929 podle návrhu Maxe Spielmanna Hospodářským svazem československých přádelen bavlny. Název suterénního prostoru

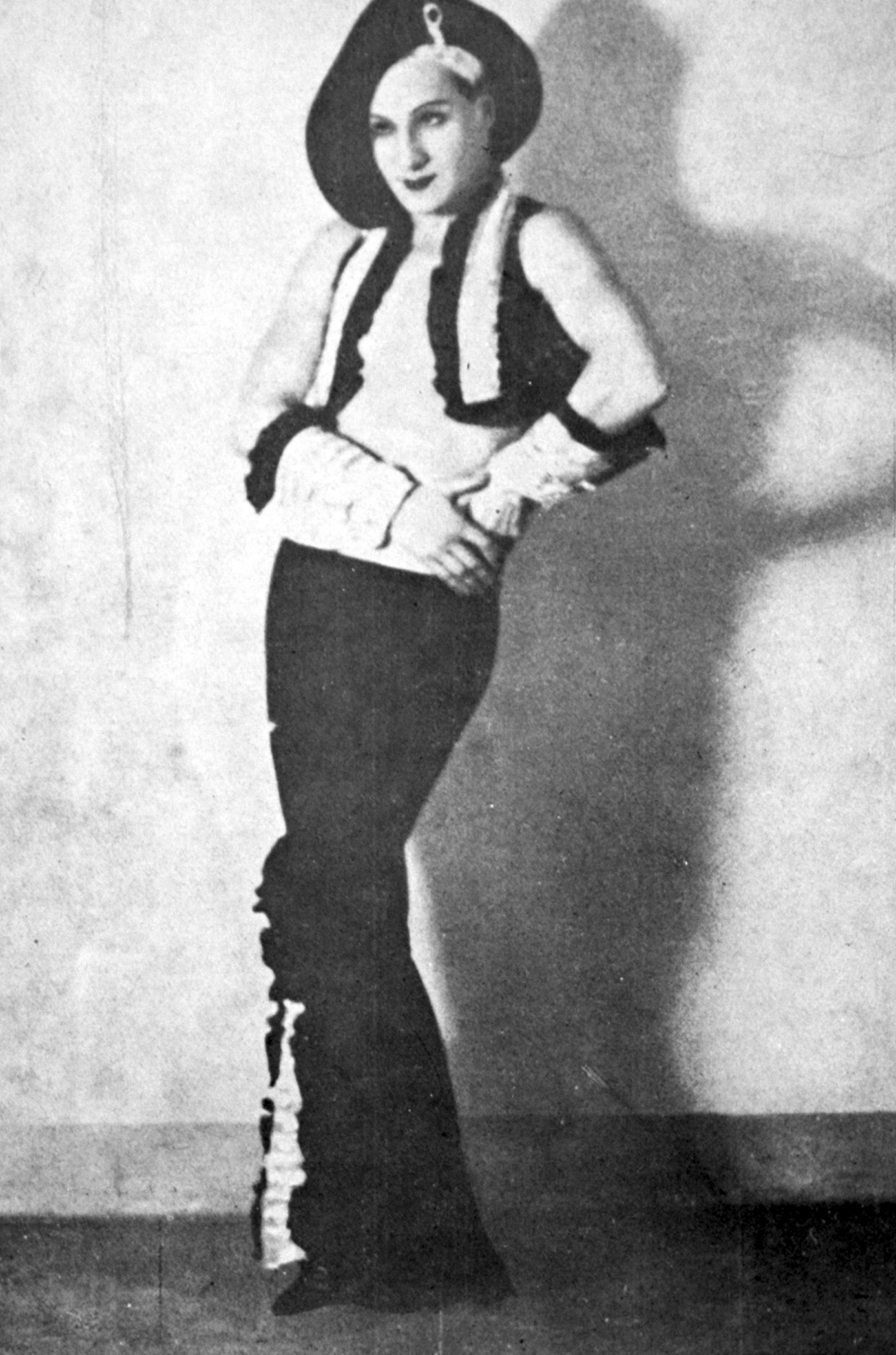
byl pravděpodobně odvozen ze slov *bavlna* a *textil*. Jako teplé středisko fungoval Batex v první polovině 30. let, a ještě v roce 1997 na něj pamětníci meziválečné pražské homosexuální subkultury vzpomínali jako na „reprezentativní“ podnik, kde se konaly večírky „velkého formátu“.

Palác má dvě podzemní podlaží, jimiž vertikálně prostupuje velký sál. Do něj se vcházelo v druhém podlaží suterénu z předsíně dlážděné kamennými deskami a se sloupy z neleštěného mramoru. Kolem sálu byly menší klubovní místnosti, o nichž se zachoval tento popis: „Byl to malý sálek s dlouhým stolem potaženým zeleným sukmem, jako by byl připraven na konferenci správní rady nějakého podniku.“ Homosexuálové se pod hlavičkou svého Osvětového a společenského sdružení Přátelství scházeli pravidelně pouze v jedné či několika málo těchto klubovných a tu a tam uspořádali ve velkém sále ples či schůzi. Jinak byly klubovny využívány jinými společnostmi např. ke karetním či hazardním hrám a ve velkém sále se téměř každý večer konala nějaká kulturní akce. Dnes jsou suterénní prostory pro veřejnost uzavřeny. Snad budou jednou rekonstruovány, jak to ostatně ohlašuje velká cedule v průčelí budovy, a veřejnosti opět zpřístupněny.

Provozovatelem podniku byl ve 30. letech Hynek Vrabec (1883–?), který měl byt v nedalekém paláci Sušický v Dlouhé ulici č. p. 727 (dnešní č. or. 39). Zde

Budova Batexu (s nápisem Brown Boveri, vlevo od reklamy s dívkou) v roce 1930 • AHMP

také provozoval hotel Regina, který inzeroval jako „nerušený prvotřídní hotel“ mj. i v *Hlasu*, a orchestr divadla Velká opereta (dnes Divadlo v Dlouhé), které fungovalo v suterénu paláce Sušický pod vedením Huga Krause, zajišťoval hudební produkce také ve velkém sále Batexu. Provozním ředitelem Batexu, tedy Vrabcovým podřízeným, byl zprvu Stanislav Bartoš (1893–?), kterého v létě 1932 vystřídal Antonín Steimar (s. 155). Bartoš se na provozování teplých podniků specializoval – před Batexem vedl Casino de Paris v Ječné ulici, poté v roce 1933 vinný restaurant Hybernia v Hybernské ulici, který v té době také inzeroval v *Hlasu*, a v první polovině roku 1934 pak Huňkův restaurant v ulici 28. října. Později ještě vedl teplé podniky Orient bar na Ovocném trhu a po válce vinárnu Na Bělidle na Smíchově.

Ve velkém sále Batexu se dne 30. ledna 1932 konala schůze zájemců o založení organizace, jejímž cílem by byla legislativní i společenská emancipace homosexuality. Sešlo se zde 150 lidí, a jde tak o největší doložené shromáždění homosexuální menšiny v meziválečném Československu, jehož cílem bylo artikulovat její politické zájmy. Svolavatelem byl obchodní zástupce Karel Nevole (1899–1990), předsedou schůze Antonín Steimar a s projevem vystoupili ještě Jaroslav Němeček a Jana Mattuschová. Projevy řečníků se nesly v duchu nabádavých článků z *Hlasu* a jejich hlavním předmětem byly výzvy, aby se k práci pro emancipační hnutí aktivně přidalo co nejvíce lidí. Nevole ve svém projevu kladl důraz na to, že se homosexuálové musí o své osvobození přičinit vlastním úsilím: „Je již nejvyšší čas, abychom veřejně řekli! Nemůžeme za to, jakými jsme! Jakými jsme se narodili, tak žijeme! Odlišný cit, který do nás vložila sama příroda, nelze potlačovat! Tuto skutečnost nezmění ani žalář, ani posměšky a ani pohrdání. Nebudeme čekat na zázrak, svoje právo na život si vybojujeme sami! Použijeme všech prostředků, které nám zákon dává v boji proti zastaralému § 129.“ Zároveň však zdůraznil, že hlavním problémem je „naprostá neinformovanost normálních lidí, kteří vidí v nás zvrhlíky, nemravy, přesycence nebo nešťastníky, (a která) působí více zla než celý § 129“. Jana Mattuschová apelovala na vlastní úsilí samotných homosexuálů: „Je třeba, abychom nepřenechávali vedení osvobozovacího boje pouze lékařům a právníkům, ale (...) je nezbytno, abychom se svých nepominutelných práv na život a na štěstí počali domáhati sami.“ Většina jejího projevu byla adresována lesbickým ženám, které v přípravném výboru organizace zastupovala: „Vážené kamarádky, přestaňte se vzdalovati boje, v němž je třeba každé ruky, která dovede pracovat, a každé hlavy, která dovede myslit. Snažně vás prosím, já, která nejlépe vím, co je mezi vámi dobrých a spolehlivých pracovníc, věnujte svůj zájem a své síly akci, jejíž vítězství přinese i vám lepší zítřek!“

Marcel Ferrari, vítěz soutěže o nejkrásnější masku na plese Přátelství v Batexu 23. ledna 1932

Podívejme se však, jak fungoval homosexuální život v Batexu ve všedních dnech. Situaci popisuje v zajímavém dopise policejnímu ředitelství náhodný návštěvník Alois Havelka, který do Batexu zavítal dne 5. ledna 1932: „V této místnosti nalézají se mladíci různého věku, kde dámu vůbec není viděti, tančí spolu, a mimo toho jsem užíval různé věci na toaletě. (...) Faktum jest, že v tomto lokále není středisko normální, ale snad středisko perverse, a to ve středu velkoměsta. Bylo by, pánové, velmi záhodno, byste učinily (sic) v tomto lokále a taktéž v bytě p. Bartoše častější prohlídky, které určitě půjdou se zdarem, neb jest to škandál.“

V zimě a na jaře 1932 je zde také doloženo několik teplých maškarních bálů a uměleckých akademií pořádaných sdružením Přátelství, které dosahovaly až 300 návštěvníků. Velký sál byl při těch příležitostech speciálně vyzdoben; z dobového textu se dozvídáme, že měl stěny „pokryty dekoracemi – poloerotického rázu, syté“. Tři obrazy na stěně zobrazovaly též amorky s paragrafy.

Maškarní ples 13. února 1932 se konal v rázu „Pouť na zámecké louce za účasti knížecího dvora“ a doporučeny byly tyto masky: „šlechta, pážata, lokajové, selský lid, cirkusáci, skauti, trampové a j.“. Jak vyplývá z článku v deníku *Expres*, který tento ples se sympatiemi vylíčil heterosexuální veřejnosti, někteří návštěvníci a návštěvnice se podle pokynů organizátorů skutečně zařídili: „Zde dvě ženy v kutnách podobných mnišským, tu opět žena obdivuje svoji Mona Lisu, mladík v husarském kroji, v rokokovém úboru ženy, slováckém kroji. Ale většina je bez kroje, sedí pospolu, často je kryje i oděv téže občanské látky. Muž nebo žena – tato otázka klade se zde častěji – kladou si ji navzájem a klademe si ji i my.“

Autor či autoři článku líčí, jak byli na ples vpuštěni: „Pánové, máte pozvánky? Neměli jsme jich. Byli jsme doporučeni a vpuštěni.“ Patrně tedy měli mezi účastníky plesu přátele; z celkového vyznění textu je ostatně zřejmé, že jim šlo o to přiblížit neinformovaným čtenářům homosexuální subkulturu jako kultivovanou společnost hodnou respektu. Tento záměr je pak vedl až k nápadné idealizaci: „Je půlnoční tanec, stlumená světla. Tančí se. Není tu nic hrubého, nejjemnější, nasládlé zvuky hudby, navzájem do sebe zahledění, pořád spolu a jen spolu. Zde snad není žárlivosti a jen láska.“ Text je pak zakončen takto: „Mají pravidelné čaje, mají svůj list a bojují o právo na život. Berlín, Lipsko je dnes v Praze. Sensačnost odpadá, jakmile se zná skutečnost. Mají dnes řadu menších místností po celé Praze. Zde (tj. v Batexu) tvoří střed. Žijí mezi námi, je třeba jim rozumět a je znáti.“ Tento článek obsahuje také zajímavou informaci o složení společnosti: „Řada mladých lidí, ale i starších. Ku podivu, u těch starších hodně často – vous. (...) Příznačné, že je tu i několik vojáků. Společnost mladá – ze středních vrstev – českoněmecká.“ Stejně jako na předcházejícím plese, konaném v Batexu dne 23. ledna, zde byla volena nejkrásnější maska. Vítězové z obou plesů byli ve svých maskách vyfotografováni a tyto fotografie poté otištěny v *Hlasu*. Jde

o mimořádně cenné fotografie dokumentující ideál krásy pražské homosexuální společnosti za první republiky.

Bál OSSP popisuje ve svém textu „Tondova smrt“ (jde patrně o jediný vydaný fragment jeho širě koncipované práce *Princezna noci*) také spisovatel reportážních románů a pracovník hnutí sexuálních menšin Jaroslav Němeček. Pro své líčení použil reálnou postavu heterosexuálního zločince Tondy Trička (s. 261), který se v homosexuálních kruzích vyzná, neboť příležitostně některé z jejich příslušníků vydírá. Tonda Tričko zavede z legrace na bál Přátelství své kamarády z podsvětí Vojtu a Jureševiče, kteří zde ještě nikdy nebyli. Jejich perspektivu udivených pozorovatelů homosexuální společnosti, v níž se octli poprvé v životě, Němeček využil k tomu, aby čtenáře upozornil na typické rysy těchto bálů. Jeho text byl určen heterosexuálním čtenářům, kteří se zajímali o život podsvětí, a proto je zde kladen důraz především na prvky překračování genderových hranic, které byly pro toto publikum lákavou kuriozitou:

Naši hrdinové šli dále. Sestoupili do podzemí, aniž si jich kdo všiml. Teprve v druhém poschodí suterénu seděli u malého stolku dva pánové a vedle nich stál bohatě premovaný portýr. První, co Vojtovi padlo do oka, bylo, že oba páni byli nejen hladce oholeni a napudrováni, ale i nalíčení jako ženy. (...) Dokonce i portýr, chlap ramenatý, měl načrtnuty rty do něžného srdíčka. (...) „Máte legitimaci, pánové?“ zeptal se měkkým, téměř mazlivým tónem jeden z pánů pokladníků. Tonda ihned duchapřítomně a pohotově odpověděl: „Nemáme, ale jsme z Brna a přijeli jsme se podívat na Prahu, o Batexu jsme slyšeli, a tak se nedivte, že se chceme jednou mezi svými vesele pobavit. U nás taková příležitost není.“ (*Na tomto místě podotkněme, že maškarní plesy pro homosexuální publikum jsou doloženy i v Brně. V únoru 1933 byl takový ples uspořádán v restauraci U Koberitzů v Pražské ulici.*) „Hm,“ odkašlal starší z kontrolorů, „hm, a máte tu někoho známého, kdo by se za vás zaručil?“ „Jak by ne,“ hbitě odpověděl Tonda, „starej Vendl a ‚Krásná Helena‘ mne znají.“ (...) „Jiřino, pustíme je, jsou to přespolní holky,“ řekl starší pokladník mladšímu.

Pokračování děje poté, co se hrdinové dostanou přes vstupní kontrolu, je zkráceně reprodukováno v knize *Od žaláře k oltáři*.